

Abstract

Anmälan om föredrag på konferensen *Svenskans beskrivning 34*

Rakel Johnson, universitetslektor vid Karlstads universitet

Titel: *Språk- och mentalitetsförändringar i 1700-och 1800-talets Sverige*

Historiker har beskrivit hur Sverige från 1700-talet och framåt genomgår en revolution vad beträffar förändringen av människors konsumtionsmönster. När Sverige inlemmas i världshandeln via de Ostindiska kompanierna öppnas en inhemsk marknad upp där nya importerade varor såsom kaffe, te, kryddor, sidentyger etc. blir åtråvärda och sprids efterhand i allt bredare befolkningslager. Från 1700-talet och framåt är det dock inte bara marknader som öppnas utan även, såsom historiker beskrivit det, människors sinnen och förnimmelser. Nya smaker, nya dofter och nya förnimmelser och känslor skapas av de nya föremålen och förändrar människors kognition, dvs. deras tanke- och begreppsvärldar. I forskningen är begreppshistoria ett metodiskt utmanande fält. Även om bl.a. tyska forskare genom en kombination av historiska, filosofiska och språkvetenskapliga metoder har diskuterat förändringar av enskilda abstrakta begrepp såsom *frihet*, *demokrati* etc. finns det ingen etablerad systematisk metod för att söka beskriva sambandet mellan förändringar av tanke, begrepp och språk. I mitt föredrag diskuterar jag en möjlig metod för att beskriva ett sådant samband genom att fokusera hur framförallt de nya, importerade konsumtionsvarorna beskrivs i litterära verk från 1700- och 1800-talet. Min utgångspunkt är att förändringar i nominalfrasernas längd och karaktär avspeglar förändringar i människors kognitiva förmågor och begreppsbildning. Hos författare såsom Carl Jonas Love Almqvist (1793-1866) kan man studera hur nya beteckningar och uttryckssätt söks för att beskriva de upplevelser som de nya föremålen väcker hos romanfigurerna. I föredraget kommer jag att diskutera utifrån exempel ur den äldre litteraturen hur man genom olika metodiska grepp kan söka komma åt detta svårgripbara och undanflyende historiska forskningsområde och samtidigt kasta nytt ljus på lexikala och grammatiska förändringar i svensk språkhistoria.